

Kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Esitatud eelnõuga nähakse Kohtute seaduses ette riigikaitsega seotud kohtuasju arutava ning Põhiseaduse § 148 lubatud erikohtu – Riigikaitsekohtu -moodustamine ja selle tegevuse põhilised riigiõiguslikud alused. Riigikaitsekohtu regulatsioon tugineb teiste riikide õigusele ja ka osaliselt enne II Maailmasõda kehtinud Eesti õigusele ja põhineb Eesti Reservohvitseride Kogu Juristide sektsioonis välja töötatud õigus-poliitilisele lahendusele. Riigikaitsekohus võib seadusega sätestatud ulatuses lahendada kriminaal-, tsiviil- ja haldusasju, millel on otsene seos riigikaitse ja riigi julgeolekuga.

Sisukokkuvõte

Kohtute seaduse muutmise ettepaneku (edaspidi ka *muudatusettepanek*) kohaselt muudetakse kohtute seadust ulatuses, mis on vajalik Riigikaitsekohtu, kui Põhiseaduse §-s 148 nimetatud erikohtu, moodustamiseks ja selle tegevuseks põhimõttelise õigusliku aluse loomiseks.

Eelnõuga määratletakse Riigikaitsekohtu pädevuse sarnaselt teise tegutseva erikohtu liigiga - halduskohtuga - üldise pädevusvaldkonnana ja jätab täpsema pädevuse regulatsiooni edaspidi väljatöötatavate kohtumenetluse seaduste reguleerimisalasse.

Eelnõus on siiski selgelt väljendatud põhimõte, et Riigikaitsekohus ei ole rahuajal reeglina kohtumõistmisfunktsiooni täitmise osas pidevalt toimiv kohus ja saab ainult seadustes täpselt sätestatud juhtudel ja korras täita õigusemõistmisfunktsiooni rahu ajal.

Märkused

Eelnõu esialgne variant koostati muudatusettepanekutena seoses toimunud riigikaitseõiguse revisjoniga ja selle käigus Riigikogule esitatud erinevaid riigikaitsealisi küsimusi reguleerinud seaduseelnõude paketi täiendava osana (muudatusettepaneku vormis). Hiljem esitati Riigikogu menetlusse eraldi eelnõuna, mis jõudis ka Riigikogus esimesele lugemisele. Käesolev eelnõu lähtub suures osas Riigikogus juba kord menetletud eelnõust ja selle eesmärgiks on pakkuda konkreetne lahendus, kuidas tagada riigis kaitseolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaolukorra ajal nende spetsiifiliste kohtumõistmise funktsioonide täitmine, mis on traditsiooniliselt olnud sõjakohtute ülesandeks.

Eelnõu koostamisel arvestati ka võimalusega, et loodav Riigikaitsekohus võib saada ka eeltoodule täiendavaid funktsioone. Eraldi on arvesse võetud nii Eesti Vabariigi enda II Maailmasõja eelse sõjakohtute tegevust reguleerivat seadusandlust kui ka toonase kohtumenetluse positiivseid ja vahel ka esinenud negatiivset praktikat. Lisaks on arvestatud tänapäeval militaartegevusega kaasnenud probleeme õigusruumis. Viimaste osas on silmas peetud eelkõige mitmesuguste osaliselt varjatud ja ebatraditsionaalsete riigi suveräänsust ja julgeolekut ohustavate sisuliselt sõjaliste tegevusviiside ilmumist tänapäevaste agressiivsete riikide igapäevases tegevuses (hübridsõda, kübersõda, riiklikult varjatult toetatud palgasõdurite üksuste tegutsemine jne).

Muudatusettepanek ei ole otseselt seotud Euroopa Liidu õigusega, kuid selle rakendamisel tuleb vaieldamatult tagada kõigi Euroopa Liidu õigusruumis ettenähtud isikute põhiõiguste ja -vabaduste kaitse, mis on arvestades eelnõu reguleerimiseset enamasti hiljem valmiva menetlusseaduse üheks ülesandeks.

Eelnõu arvestab eelkõige kohtute seaduse ja muude asjakohaste seaduste sõnastusi selle esitamise ajal. Võimalikud hiljem jõustuvad kohtute seaduse ja muude asjakohaste seaduste muudatused tuleb vajadusel eelnõus kajastada juba selle menetluse käigus.

2. Eelnõu eesmärk

Muudatusettepaneku eesmärk on luua õiguslikud alused Riigikaitsekohtu moodustamiseks ja põhiline institutsionaalne raamistik Riigikaitsekohtu tegevuseks ning täita hetkel eksisteeriv ja murettekitav ilmselge lünk kohtupidamise institutsionaalses ja ka organisatsioonilises riigikaitse kriisiolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal ning vajadusel vastava õiguspoliitilise otsuse korral asjakohastes seadustes eraldi sätestatud muude riigikaitset ja -julgeolekut puudutavate kohtuasjade lahendamisel.

Eelnõu rakendusosas määratakse arvestades ka totalitaarsete riikide rahvusvahelist õigust eirava agressiivse tegevuse järjepideva kasvuga ja sellest põhjustatud reaalse julgeolekuohuga demokraatlikele riikidele, konkreetseid ja võrdlemisi lühikesed tähtajad uue, Põhiseadusele vastava (§ 148) erikohtu – Riigikaitsekohtu – loomiseks ja selle tegevuse ettevalmistamiseks ehk eelnõus ettenähtu rakendamiseks.

Eelnõus toodud regulatsioon määratleb kohtute seaduse muutmise raames ära Riigikaitsekohtu asukoha ja staatuse kohtuorganite süsteemis (I astme erikohus), selle üldise pädevusala, nõuded sellesse kuuluvatele kohtunikele ja ohvitserkohtunikele, nende nimetamise ja ametist vabastamise korra, samuti nende suhte oma põhitöökohaga Riigikaitsekohtu tavaolukorras (eelkõige riigikaitsekohtu töö ettevalmistamine sh osalemine koolitusel ja riigikaitse- ja julgeolekualastel õppustel) tegutsemise ja Riigikaitsekohtu poolt õigusmõistmise funktsiooni täitmise ajal. Samuti on sätestatud mõningad täiendavad sotsiaalsed ja tööalased garantiid Riigikaitsekohtu liikmetele.

Muudatusettepanek on koostatud lähtuvalt põhimõttest, et Riigikaitsekohtus on rahu ajal moodustatud erikohus, kuid seejuures ei ole see tavaolukorras regulaarselt ja pidevalt õigusmõistmise funktsiooni täitev kohus ning selle tegevkohtunistest liikmed on tavakohtute tavatööst vabastatud ainult Riigikaitsekohtu õigusmõistmisealase tegevuse ettevalmistamiseks vajalike ürituste ja tegevuste toimumise ajal. Sellest tulenevalt on Riigikaitsekohtu tegevuseks ettenähtav rahastamine tavaolukorras suhteliselt väikene, sest reeglina on kohtunikud ametis oma tavalistel ametikohtadel tavakohtus.

Eelnõus toodu seadustamine on laiemalt seotud mitmete riigikaitse- ja riigikaitseõiguse arengukavade eesmärkide saavutamise ja seda mõjutavad teatud määral ka menetlusõiguse ning materiaalõiguse arengud vastavate valdkondade ja õigussüsteemi kokkupuutealadel.

Käesolev eelnõu pakub sõjakohtu probleemile Eesti Reservohvitseride Kogu Juristide sektsiooni asjasse süvenenud ja aastatepikkuse kogemuse kokku võtnud Eesti Vabariigi ohvitseri auastmes kõrge juriidilise kvalifikatsiooniga liikmete poolt heas usus ja parimas teadmises koostatud konkreetset, selget, rahvusvahelisel ja meie riigi ajaloolisel kogemusel põhinevat ja autorite veendumusel optimaalseimat lahendust selles küsimuses.

Eelnõu põhiideestiku osas on vajalik eraldi välja tuua, et eelnõuga loodav institutsionaliseeritud Riigikaitsekohus pakub lisaks selgele organisatsioonilisele struktuurile ka konkreetsed vastused kohustus-vastutus küsimustes ja võimaldab arendada võrdväärse institutsioonina (sh liitlaste ja rahvusvaheliste sarnaste institutsioonidega) välja vajalikud suhted riigisiseste koostööpartnerite (Kaitseministeerium, Kaitsevägi, Kaitseliit, Prokuratuur, politsei- ja uurimisasutused) ja ka välismaiste sarnaste institutsioonidega. Oma olemuselt täiendab Riigikaitsekohus spetsiifilises küsimuses kohtute seaduse peatükki 5¹ „Kohtukorralduse erisused erakorralise ja sõjaseisukorra ajal“ jättes vastava peatüki hooleks üldise kohtukorralduse erisused muudes kohtutes erakorralise ja sõjaseisukorra ajal ja luues alused Riigikaitse kohtu kui erikohtu tegevuseks.

Eelnõus toodu rakendamisega ei kaasne riigi õigussüsteemi põhialuste osas olulise ulatusega õiguslikku muudatust ega muud olulist mõju. Tegemist on põhiseaduslikku raamistikku mahtuva kohtuvõimu asutuse loomisega, mis järgib kõiki põhiseaduses kohtuvõimuasutustele ettenähtud norme ja ei muuda ka tavaolukorras oluliselt tajutaval määral kohtuvõimu korraldust. Ka Riigikaitsekohtu tegevusse asumisel riigikaitse kriisiolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal ei võta see ära olulist mahtu teiste kohtute tavakompetentsist. Riigikaitsekohus asub eelkõige täiendava ja spetsiaalselt kriisiolukorras tegutsemiseks ettevalmistatud kohtuna lahendama kriisist tulenevalt paratamatult tekkivaid täiendavaid sõjalise ja muude riigikaitse iseloomuga ja kiiresti lahendamist vajavaid spetsiifilisi kohtuasju.

Käesoleva eelnõuga ei looda erakorralist ega ajutist kohut, vaid Eesti Vabariigi põhiseaduse § 148 alusel tegutsev alaline erikohus. Riigikaitsekohus kuulub kohtuvõimu süsteemi ning selle tegevus põhineb samadel kohtuvõimu sõltumatuse, seaduslikkuse ja õiglase kohtumenetluse põhimõtetel, mis kehtivad kõigi teiste kohtute suhtes.

Riigikaitsekohtu loomise eesmärk ei ole luua kohtuvõimu kõrvale eraldiseisvat või erandlikku õigusemõistmise süsteemi, vaid tagada riigi toimimine ja põhiseadusliku korra kaitse olukordades, kus riigikaitse ja julgeolekualaste küsimuste lahendamine eeldab vastavat ettevalmistust, pädevust ja valmisolekut. Seetõttu kujutab käesolev eelnõu endast põhiseaduses ette nähtud erikohtu institutsiooni rakendamist Eesti riigikaitse vajadustest lähtudes.

Kokkuvõte

Riigikaitsekohtu loomise eesmärk on tagada riigi toimimine ning õigusemõistmise järjepidevus riigikaitse kriisiolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal. Selleks ühendatakse Riigikaitsekohtu koosseisudes kutseliste kohtunike õigusala pädevus ning ohvitserkohtunike sõjaline kogemus ja valdkondlik kompetents.

Eelnõuga luuakse põhiseaduse § 148 alusel tegutseva Riigikaitsekohtu õiguslik raamistik ning täidetakse oluline lünk Eesti riigi valmisolekus lahendada riigikaitse ja julgeolekuga seotud kohtuasju olukorras, kus tavapärane kohtukorraldus võib sattuda kõrgendatud koormuse või erakorraliste tingimuste alla

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu (*edaspidi* SE) loob õigusliku raamistiku Põhiseaduses erikohtuna määratletud kohtu – Riigikaitsekohtu - loomiseks.

SE täiendab eelkõige kohtute seadust, viies sellesse Riigikaitsekohtu seadustamiseks vajaliku regulatsiooni. Selline lahendus on, arvestades tänast kohtute seaduse ülesehitust ja sisu, normitehniliselt ja ka sisuliselt õigustatud, sest hoiab kõigi kohtute vastava regulatsiooni ühes kohas ja põhimõtteliselt sarnasena.

SE väljatöötamisele on aidanud oluliselt kaasa EROK Juristide sektsiooni poolt 8 aasta jooksul korraldatud rahvusvahelistel konverentsidel, seminaridel ja sümposiumitel akumulieritud kogemus ja teadmised. Nende konverentside käigus on riigi poliitilise ja administratiivse juhtkonna (k.a. justiits- ja kaitsealase) toetusel ja kaasaitamisel ning rahvusvaheliselt tunnustatud ekspertide (USA, Suurbritannia, Ukraina, Soome, Ungari, Iisrael, Läti, Saksamaa) osavõtul läbi arutatud ja arvesse võetud erinevate riikide kogemused ja soovitud sõjakohtute tegevuse korraldamiseks.

SEga seotud küsimusi ja sõjaaja kohtukorraldust on mitmeid kordi arutatud ka riigikaitseõiguse revisjoni ekspertkomisjonis ning Riigikogu eelmist asjakohast eelnõud Riigikogus ja eraldi korduvalt ka riigikaitsekomisjonis. Pärast SE kehtestamist on vastava valdkonna regulatsiooni lõpuni väljaarendamiseks vajalik ette valmistada ja vastu võtta riigikaitsekohtu õigusmõistmisealast tegevust reguleerivad muudatused menetlusseadustes ja võimalik, et seoses Riigikaitsekohtu loomisega tuleb lähiajal täiendada ka karistusseadustikku (materiaalõigust) ning üle vaadata kaitseväge distsiplinaarküsimusi reguleerivad õigusaktid. Samuti tuleb Riigikaitsekohtu moodustamise järgselt vastu võtta kohtu töökorraldust puudutavad erinevad siseaktid alates tööjaotusplaanist ja eelarvetest ning kodukorrast.

SE sisu on analüüsitud ja täpsemalt kirjeldatud järgnevalt iga kohtute seaduse paragrahvi muutmissettepanekute juures.

SE koosneb sisuliselt 2 paragrahvist, millest esimesega tehakse sisulised täiendused ja parandused kohtute seaduse põhitekstis ja teises nähakse ette rakendusednormid Riigikaitsekohtu loomiseks ja käivitamiseks.

Paragrahvi 1 punktiga 1 lisatakse kohtute seaduse § 7 lg 1 toodud Eesti Vabariigi kohtuasutuste loetellu Riigikaitsekohtus.

Paragrahvi 1 punktiga 2 lisatakse kohtute seaduse 2. peatükki „Esimese astme kohus“ uus 3. jagu „Riigikaitsekohtus“ ja selles toodud paragrahvidega 21¹ -21⁵ määratakse Riigikaitsekohtu, kui erikohtu ja I astme kohtu, asend kohtuasutuste süsteemis, tema üldine pädevusala, tegevuse põhiline organisatsiooniline korraldus ja juhtimismudel, esimehe volitused ja esimehe ja kohtunike ametisse nimetamise ja vabastamise põhinormid.

Vastavalt kohtute seaduse (edaspidi KS) uuele §-le 21¹ on Riigikaitsekohtus Põhiseaduse § 148 alusel moodustatud erikohus, mis arutab seadusega tema pädevusse antud riigikaitseliste küsimustega seotud asju ja teeb muid riigikaitsega seotud ja tema pädevusse antud toiminguid.

Selle sätte sõnastamisel on silmas peetud, et sarnaselt teise erikohtuga – halduskohtuga – sätestatakse Riigikaitsekohtu täpsem pädevus eelkõige asjakohases menetlusseaduses või Riigikaitsekohtu jaoks spetsiaalselt loodavas (sarnaselt halduskohtumenetluse seadustikuga) menetlusseaduses.

KS uue paragrahvi 21¹ lõige 2 teeb seoses Riigikaitsekohtu pädevusse eeldatavalt antavate asjade spetsiifikaga erisuse olemasolevast kohtukorralduse süsteemist nähes ette ainult ühekordse kaebeõiguse Riigikohtusse. Põhiseadus sellist lahendust erikohtute puhul ei keela ja arvestades Riigikaitsekohtu tegutsemist eelkõige riigikaitsealise kriisiolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal, on Põhiseaduse ja rahvusvahelise õigusega nõutav minimaalne kaebeõigus tagatud ka sellisel juhul. Samas jätab nimetatud lõige võimaluse, et juhul, kui seadusandja peab teatud asjade puhul või teatud Riigikaitsekohtu tegevusolukordades (näiteks teiste kohtute poolt rahuajal üle antud asju arutades) õigustatuks traditsioonilise kahekordse edasikaebevõimaluse säilitamist, on see võimalik.

KS uue paragrahvi 21¹ lõige 3 määrab riigikaitsekohtu tööpiirkonnaks terve Eesti Vabariigi territooriumi ja võimaldab tal seaduses ja välislepingus sätestatud juhtudel (näiteks Kaitseväe missioonid välisriikides) vajadusel tegutseda ka väljaspool Eesti territooriumit. Viimase võimaluse näevad näiteks ette ka rahvusvahelise humanitaarõiguse Genfi konventsioonid, millega Eesti Vabariik on ühinenud.

KS uue paragrahvi 21¹ lõige 4 sätestab Riigikaitsekohtu alalise asukohana Tallinna ja võimaldab tal vajadusel kasutada oma tegevuseks kõiki Eesti Vabariigi kohtumaju ja muid õigusemõistmiseks sobivaid kohtasid. Vajaduse all on silmas peetud olukorda, kus näiteks sõjategevuse tagajärjel on vaja kohut mõista kohas, kus kohtumajasid ei ole või need on purustatud.

KS uue paragrahvi 21¹ lõige 5 määratleb, et Riigikaitsekohtu struktuur ja kohtuteenistujate struktuur ja arv määratletakse sarnaselt teiste I astme kohtutega. Rahuajal on kohtu mehitatus minimaalne ja piisab mõnest üksikust (osalise tööajaga) töötajast. Õigusemõistmise teostamise ajal on võimalik vajadusel kaasata töösse selleks varem määratletud ja ettevalmistatud teiste tavakohtute ametnikke.

KS uue paragrahvi 21¹ lõige 6 sätestab Riigikaitsekohtu kohtumõistmisealase tegevuse alustamise kohustuslikud alused (riigikaitsealise kriisiolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra väljakuulutamise).

Lisaks võimaldab vastav säte Riigikohtu esimehel seaduses sätestatud juhtudel oma korraldusega kohustada Riigikaitsekohtu tervikuna või ainult teatud kohtukoosseisude osas õigusemõistmise teostamisele. Siinkohal on eelkõige silmas peetud seadusega Riigikaitsekohtule täiendava õigusemõistmisealase pädevuse andmist rahuajal.

KS uus paragrahv 21² määratleb Riigikaitsekohtu kohtunike ja ohvitserkohtunike arvu määramise korra ja miinimumnõuetena 6 kohtunikku ja 12 ohvitserkohtunikku.

Nimetatud arvud on eelnõu koostajate arvates vajalik miinimum, et tekiks kohtu tegutsemiseks oluline intellektuaalne ja organisatsiooniline keskkond ning oleks võimalik minimaalselt katta eeldatavalt vajalik tegevusala ja tegevusmaht.

KS uus paragrahv 21³ määratleb, et Riigikaitsekohtuse kuuluvad ametis olevad kohtunikud töötavad rahu ajal oma tavakohtutes, kuid Riigikaitsekohtu tegutsemise ajal (nii õigusemõistmise alal kui ka näiteks koolituste ja õppuste ajal) on tema teenistuskohaks Riigikaitsekohtu asukoht või Riigikaitsekohtu esimehe poolt määratud koht ja ta ei või ilma seadusliku aluseta keelduda oma õigusemõistmisealaste ülesannete täitmisest muus kohas kui Riigikaitsekohtu asukoht. Seadus näeb ette, et Riigikaitsekohtu kohtuniku sõidu- ja

majutuskulud ning muud lähetuskulud hüvitatakse Vabariigi Valitsuse määratud korras juhul, kui need kohad ei lange kokku tema alalise teenistuskohaga.

KS uus paragrahv 21⁴ sätestab Riigikaitsekohtu esimehe nimetamise ja vabastamise, tema pädevuse ning ametiga seotud hüvitused ning tema asendamise korra. Riigikaitsekohtu esimees nimetatakse ametisse kuni kaks korda järjest korraga 7 aastaks (lg 1 ja lg 10 koosmõjus) Vabariigi Presidendi poolt Riigikohtu esimehe ettepanekul. Vajadusel nimetatakse ta koos esimeheks nimetamisega ka Riigikaitsekohtu liikmeks.

Võrreldes teiste tavakohtunikega pikenevad tema volitused Riigikaitsekohtu kohtunikuna juhul, kui ta nende tähtaja saabumisel lahendab ta veel kohtuasju, nende menetluste lõpetamiseni. Samuti pikenevad tema volitused kohtu esimehena kuni kohtu õigusemõistmise alal tegutsemise aja lõpuni või uue esimehe nimetamiseni. Selline eriregulatsioon on vajalik arvestades nõuet Riigikaitsekohtu tegevuse ja selle juhtimise jätkuvus ka olukorras, kus uue Riigikohtu esimehe nimetamine võib olla raskendatud.

Riigikaitsekohtu esimehe volitused kohtu töö korraldamisel on sarnased teiste kohtute esimeeste volitustega, kuid on asjakohaselt täpsustatud seoses tema tegevuse eripärast eriolukordades, eeldades koostööd Kaitseväge ja muude riigiasutustega.

Riigikaitsekohtu esimehe vabastamisel ametist ja Riigikaitsekohtu liikmeks olemisest enne tähtaja lõppu, jätkab ta tavakohtuniku volituste säilimisel oma tööd teenistuskohajärgses tavakohtus.

Riigikaitsekohtu esimehe ametivolituste lõppemisel nende tähtaja saabumise tõttu ei lõppe tema ametisolek Riigikaitsekohtu kohtunikuna.

KS uus paragrahv 21⁵ sätestab Riigikaitsekohtu kohtuniku nimetamise ja ametist vabastamise korra. Riigikaitsekohtu kohtunikud nimetab tähtajatult (eluaegselt) ametisse Vabariigi President Riigikohtu ettepanekul 1. ja 2. astme kohtunike ja vähem kui 5 aastat enne nimetamist kohtunikuametist vabastatud (v.a. kohtute seaduse § 99 lg 1 punktide 2, 3, 4, 7 ja 8 kohtunikuametist vabastatud kohtunik) endiste kohtunike, ja kes on alla 63-aastane ning kellel on Eesti Vabariigi ohvitseri auaste, hulgast. Erandina võimaldab käesoleva seaduse rakendussäte nimetada kuni 2030 aastani Riigikaitsekohtu kohtnikuks 1. ja 2. astme kohtuniku, kes on läbinud ajateenistuse ja omandab ohvitseri auastet. See üleminekunorm on vajalik selleks, et uue nõude (EV ohvitseri auaste) sisseviimise järgselt oleks võimalik Riigikaitsekohus kiiremini komplekteerida kohtunike hulgast, kes on näidanud üles isiklikku huvi ja on valmis läbima ohvitseriõppe. Lisaks võimaldatakse seaduse alusel Riigikaitsekohtu kohtnikuks nimetada kohtunikuametist mittesüülisel alusel või kohtunikuameti pidamiseks seaduses määratletud takistuse tõttu vähem kui 5 aastat enne Riigikaitsekohtu kohtuniku ametisse määramist vabastatud isikuid. Kõik Riigikaitsekohtu kohtunikud peavad olema ametisse määramisel alla 63 -aastased, mis tagab nende väljaõppele kasutatava ressursi minimaalse mõttekuse suhestatuna võimalikku teenistusaega. See võimaldab osaliselt vähendada koormust tavakohtutele ning kaasata Riigikaitsekohtusse kohtunikuna kohtunikutööks nõutavat väljaõpet, oskusi ja kogemusi omavaid, kuid hetkel kohtunikuna mitte töötavaid isikuid.

Võrreldes teiste kohtunikega on Riigikaitsekohtu kohtnikuks saamise täiendavaks tingimuseks Eesti Vabariigi ohvitseri auastme omamine. See tagab kohtunikele elementaarse arusaamise valdkonnast, milles toimuva suhtes neil tuleb õigust mõista. Nimetatud nõue on

vajalik, sest sõjalises riigikaitstes toimuvat ei ole tavaolukorrast erineva nüansirikkuse tõttu vastavat süstemaatilist koolitust ja kogemust omamata tsiviilisikul reeglina võimalik piisavalt sügavuti mõista. Seda näitab veenvalt ka Ukraina 2014 alanud sõja kogemus.

Arvestades, et üheks Riigikaitsekohtu (ja üldse sõjakohtute) keskseks rolliks on distsipliini tagamisele kaasa aitamine kaitsejõududes, on Kaitseväes kehtivat korda sisuliselt võimatu enne kohtumõistmisele asumist põhjalikult teadmata selle ühe kohtu põhilise rolli efektiivne täitmine relvakonflikti ajal. Seda on kinnitanud ka rahvusvaheline sõjakohtute tegevusega seoses omandatud kogemus.

Riigikaitsekohtu üheks oluliseks eripäraks on ohvitserkohtunike osalemine õigusemõistmises. Ohvitserkohtunikud ei ole üksnes nõuandva rolliga eksperdid, vaid osalevad kohtukoosseisu liikmetena õigusemõistmises ning omavad seaduses sätestatud juhtudel kohtunikuga võrreldavaid õigusi ja kohustusi.

Sellise lahenduse eesmärk on tagada, et kohtukoosseisus oleks lisaks kõrgele juriidilisele pädevusele esindatud ka sõjaline kompetents, praktiline teenistuskogemus ning arusaam sõjalise juhtimise, käsuliini, lahingutegevuse ja sõjaväelise distsipliini eripäradest. Riigikaitsega seotud kohtuasjade lahendamisel võib nende asjaolude mõistmine olla õiguspärase ja sisuliselt õiglase kohtulahendi tegemiseks vältimatult vajalik.

Ohvitserkohtunike kaasamine tugineb rahvusvaheliselt laialt levinud praktikale, mille kohaselt sõjalise iseloomuga kohtuasjade lahendamisel osalevad lisaks kutselistele kohtunikele ka sõjalise ettevalmistuse ja kogemusega isikud. See aitab suurendada õigusemõistmise kvaliteeti, usaldusväärsust ning menetlusosaliste usaldust kohtu vastu.

Paragrahvi 1 punktidega 3 ja 4 täiendatakse kohtute seaduse § 37 kahe uue lõike ja lõiget 2 uue punktiga 4², mis võimaldavad vähendada Riigikaitsekohtu liikmete töökoormust oma tavakohtutes ja võtavad arvesse nii kohtu esimehe kui ka kohtunike täiendavat töökoormust seoses osalemisega Riigikaitsekohtu tegevuses rahuajal. Riigikaitsekohtu esimehe töökoormust tavakohtus alandatakse vastavalt uutele sätetele vähemalt 25% ja liikmetel vähemalt 10%. Need arvud on eelkõige seotud kohtunike osalemisega paratamatult vajalikus täiendõppes ja õppekogunemistel. Ka ei mõjuta selline koormuse vähendamine põhikohtus arvestades Riigikaitsekohtu suurust oluliselt teiste kohtunike töökoormust.

Juhul, kui Riigikaitsekohtu kohtunik peab rahuajal täitma Riigikaitsekohtu õigusmõistmisealaseid ülesandeid, tuleb seda vastavalt arvestada tema töökoormuse reguleerimisel tavakohtus. Vastava täpsema ja põhjendatud taotluse kohtunike osas töökoormuse vähendamiseks esitab nende tavakohtu esimehele Riigikaitsekohtu esimees arvestades Riigikaitsekohtu tööks ettevalmistamise ja selles osalemise mahtu kohtuniku tööajana.

Paragrahvi 1 punktiga 5 täiendatakse KS § 41 ja antakse Kohtute haldamise nõukojale nõusoleku andmise õigus Riigikaitsekohtu ohvitserkohtunike arvu lõplikul kindlaksmääramisel analoogselt rahvakohtunike arvuga maakohtus.

Paragrahvi 1 punktiga 6 täiendatakse KS § 42 1. lõiget ja lisatakse sinna teiste kohtute nimekirja Riigikaitsekohus.

Paragrahvi 1 punktiga 7 täiendatakse KS § 44 lg 7 uue lausega, mis määratleb, et Riigikaitsekohtu liikmete sõjaerialase täiendkoolitusega seotud eelarvevahendid nähakse ette Kaitseministeeriumi eelarvest. Eelkõige on siinkohal silmas peetud neid koolitusi-õppusi, mis on seotud sõjaväeliste õppustega, mille puhul kaitsealase planeerimise protsess eeldab tänase eelarvestüsteemi juures õppustel osalemisega seotud kulude arvestamist ja katmist Kaitseministeeriumi eelarvest. Samuti võimaldab see Kaitseministeeriumil näha ette vajalikud kulud nende haldusala kaudu toimivas rahvusvahelises koostöös teiste riikide sõjakohtute ja nendega seotud institutsioonidega. Riigikaitsekohtu esimees korraldab koostöös Kaitseministeeriumi ja Kaitseväega ka ohvitserkohtunike täiendkoolituse.

Paragrahvi 1 punktiga 8 nähakse kohtute seaduse § 45 lõige 1 täiendus, mis sätestab, et Riigikaitsekohtunike üle teostab järelevalvet ka Riigikohtu esimees. Arvestades, et Riigikohus on ainus edasikaebaste Riigikaitsekohtu lahendite osas, on nimetatud lahendus loogiline ja see ei suurenda arvestades Riigikaitsekohtunike väikest arvu ka ülemäära Riigikohtu esimehe kohustuste mahtu.

Paragrahvi 1 punktiga 9 täiendatakse lisatakse kohtute seaduse § 50 uus lõige 1¹, milles sätestatakse nõuded Riigikaitsekohtu kohtunikule ja mis kordab sisuliselt kohtute seaduse § 21⁵ sätestatavaid nõudeid.

Täiendava nõudena toob eelnõu sisse nõude, et Riigikaitsekohtu kohtnikuks saab nimetada kohtuniku, kes omab Eesti Vabariigi ohvitseri auastet. Ohvitseri auastme nõue tuleneb eeldatavate ametiülesannete täitmiseks vajalike teadmiste olemasolu vajadusest ja peaks muuhulgas aitama kaasa sõjandusõiguse valdkonnast huvitatud kohtunike aktiivsele kaasamisele riigikaitsele. Lisaks on üldine rahvusvaheline traditsioon, et sõjakohtute kohtunikud omavad sõjaväelist ettevalmistust ja ohvitseri auastet, mis tagab vähemalt teoreetiliselt neile ametiülesannete täitmiseks vajaliku autoriteedi menetlusosaliste poolt vaadatuna ja teadmised küllaltki spetsiifilise eluvaldkonna toimimisloogikast ja õiguslikust regulatsioonist. Selle nõude ajutise leevendamise ajutine võimalus on ette nähtud rakendussätetes ja seda on kommenteeritud juba eespool.

Paragrahvi 1 punktiga 10 täiendatakse KS § 53 nii, et ka Riigikaitsekohtu kohtunikukohad täidetakse avaliku konkursi korras. See täiendus on vajalik Riigikaitsekohtu kohtunike valikuprotseduuri selgitamiseks.

Paragrahvi 1 punktiga 11 täiendatakse KS § 59 lõiget 1 uue punktiga 5¹ nähes ette kohtuniku sõjaväelise auaste kajastamise tema teenistuslehel. Selline märge aitab saada parema ülevaate sõjalise ettevalmistusega kohtunikest ja võimalustest kaasata neid Riigikaitsekohtu töösse.

Paragrahvi 1 punktiga 12 täiendatakse KS § 60 lõiget 1 punktiga 7 nähes ette kohtuniku isikutoimikusse temale ohvitseri auastme andmist tõendava dokumendi ärakirja esitamist. See on vajalik kontrollivahend ohvitseri auastme olemasolu tõendamiseks ja kontrollimiseks.

Paragrahvi 1 punktiga 13 täiendatakse kohtute seaduse § 76 uue lõikega 2¹, mis näeb ette Riigikaitsekohtu kohtunikele sõja ja erakorralise seisukorra ajal oma õigusemõistmisega seotud ametiülesannete täitmise eest 50% lisatasu maksmise lisaks ametipalgale. Riigikaitsekohtu õigusemõistmise alane tegevus toimub vastavalt seadusele eelkõige erakorralise või sõjaseisukorra ajal eeldades kohtuniku pidevat valmisolekut mõista kohut üle Eesti ja ka väljaspool tavalisi õigusemõistmise kohti ja aega ning võrreldes

tavakohtupidamisega ilmselgelt kõrgendatud ohu tingimustes, mistõttu on õigustatud sel ajal kõrgema töötasu maksmine.

Paragrahvi 1 punktiga 14 täiendatakse KS § 91 lõiget 2 punktiga 3 ja välistatakse ringkonnakohtu esimeeste distsiplinaarvõim Riigikaitsekohtu kohtunike üle. Vastavalt SE-le teostab järelevalvet Riigikaitsekohtu kohtunike tegevuse üle Riigikohtu esimees. Kuna ringkonnakohtu esimees ei puutu praktiliselt kokku Riigikaitsekohtu tegevusega, siis puudub ka põhjendus talle distsiplinaarvõimu volituste andmiseks Riigikaitsekohtu tegevuses osalevate kohtunike tegevuse osas. Sätestatav piirang ei puuduta seadusega ette nähtud ringkonnakohtu esimehe järelevalveõigust Riigikaitsekohtu kohtuniku töötamisel oma tavalisel ametikohal tavakohtus.

Paragrahvi 1 punktiga 15 täiendatakse kohtute seaduse § 100 uute lõigetega 6 ja 7 eesmärgiga täpsustada Riigikaitsekohtu kohtuniku ametist vabastamise küsimusi reguleerimaks olukordi, kus Riigikaitsekohtu kohtunik osutub mingil põhjusel sobimatuks talle usaldatud ametiülesannete täitmiseks. Riigikaitsekohtu töö seab selle liikmele seoses tööga pingelistes ja ohuolukordades paratamatult kõrgendatud füüsilised ja vaimsed nõuded. On võimalik, et alles sellise olukorra saabumisel ilmnevad kohtuniku isikuga seotud ja tööd oluliselt takistavad asjaolud (näiteks võimetus tugeva pinge ja ohuolukorras vajaliku kiirusega töötada ja otsuseid teha, argus, koostöövõime puudumine, vajalike füüsiliste võimete puudumine jne), mis tavaolukorras (rahuajal) ei mõjuta oluliselt tema toimetulekut ametiülesannetega. Lisaks sellele võib juhtuda, et talle ei pikendata tema ametiülesannete täitmiseks vajalikku riigisaladuse või salajasele välisteabele ligipääsuluba. Riigikaitsekohtu kohtunik vabastatakse eeltoodud põhjustel ainult Riigikaitsekohtu kohtuniku ametikohalt. Ta jääb endiselt kohtunikuks ja jätkab teenistust oma tavakohtus, kui selleks pole seadusest tulenevaid takistusi.

Paragrahvi 1 punktiga 16 lisatakse kohtute seadusse uus Peatükk 13¹. „Riigikaitsekohtu ohvitserkohtunikud“. Vastav peatükk reguleerib Riigikaitsekohtu ohvitserkohtunikke puudutavaid küsimusi, tehes seda üldjoontes sarnaselt maakohtute rahvakohtunikega.

KS uus § 113¹ sätestab kõigepealt, et Riigikaitsekohtus on ametis ohvitserkohtunikud, kes osalevad selle töös seaduses sätestatud korras ja õigusemõistmises vastavalt kohtumenetluse seadustele. Vastav eristamine on vajalik tulenevalt asjaolust, et erinevaid ohvitserkohtunike Riigikaitsekohtu töös osalemisel tekkivaid praktilisi küsimusi (näit. osalemist koolitusel, õppustel, kohtumõistmisel) tuleb lähtuvalt õigusruumi ülesehituse loogikast kajastada lisaks menetlusseadustikele ka kohtute seaduses ja ka nende teenistust puudutavates ning eriolukordi reguleerivates seadustes. Küll aga on käesoleva SE eesmärgiks võimalikult ammendavalt reguleerida kohtute seaduses kõiki põhilisi küsimusi, mis on seotud ohvitserkohtunike osalemisega Riigikaitsekohtu töös, välja arvatud nende osalemine otseselt õigusemõistmises, mida reguleerivad eelkõige tulevikus vastuvõetavad menetlusseadused.

Oluline on märkida, et ohvitserkohtunikele on õigusemõistmisel antud samad õigused, mis Riigikaitsekohtu kohtunikele ehk nad osalevad kohtumõistmisel täieõigusliku kohtunikuna kõigis küsimustes.

KS uus § 113² määratleb nõuded, mis esitatakse Riigikaitsekohtu ohvitserkohtunikuks saada soovivatele isikutele. Vastavalt paragrahvi 1. lõikele võib ohvitserkohtunikuks nimetada 30 – 70 -aastase Eesti kodaniku, kellel on ohvitseri või allohvitseri auaste. Ohvitserkohtunik peab olema ohvitserkohtuniku ametiks sobivate vaimsete, füüsilise ja kõlbeliste omadustega ning

omama ka ülesannete täitmiseks vajalikku autoriteeti. Kuna Riigikaitsekohtus lahendab oma eeldatavast pädevusest tulenevalt asju, mille lahendamiseks on suure tõenäosusega vajalik omada seaduses sätestatud korras väljaantud ligipääsulube riigisaladusele ja salastatud välisteabele, on vastavate ligipääsulubade omamine eelduseks ohvitserkohtunikuks saamisele.

SE sätestab ka Riigikaitsekohtu ohvitserkohtunikuks saamise välistavad asjaolud. Sarnaselt rahvakohtunikega on sellisteks asjaoludeks eelkõige kohtunikuametiga kokkusobimatute ametite kandmine (advokaat, notar, kohtutäitur, riigi või kohaliku omavalitsuse ja valitsuse liige, Vabariigi President, Riigikogu liige või kohtu-, prokuratuuri- ja politseiteenistuses olemine), samuti isiku tervisliku seisundi sobimatus ning kuriteos süüdimõistetu ja pankrotivõlgnik olemisega. Eraldi piirab seadus kuriteos süüdistatava isiku saamise ohvitserkohtunikuks tema vastu suunatud kriminaalmenetluse ajal.

KS uus § 113³ sätestab Riigikaitsekohtu ohvitserkohtuniku (rahvakohtuniku) ametisse nimetamise põhimõttelise korra. Paragrahvi esimese lõikes antakse ohvitserkohtunike ametisse nimetamise protseduur, arvestades ohvitserkohtunike analoogsust rahvakohtunikega, nende pädevuse kattuvust, kuid samas nende ametisse määramise erinevust, tingituna Riigikaitsekohtu tegevuse, tema kohtunike ja ohvitserkohtunikele esitatavatest nõuetest, tagamaks erakorralise ja sõjaseisukorra tingimustes selle kohtu resultatiivse toimimise, mille üheks oluliseks tagatiseks on ka ohvitserkohtunike kaitseväge toimimise ja sõjaõiguses orienteerumine.

Eeltoodust tingituna esitavad Riigikaitsekohtu ohvitserkohtunike kandidaadid Eesti ohvitseride kogud ja Kaitseväge Akadeemia, Kaitseväge juhataja ja kaitseliidu ülem (igaüks kuni 5 kandidaati). Kandidaadid esitatakse Riigikaitsekohtu esimehele, kes moodustab komisjoni, kes nimetab ametisse ohvitserkohtunikud. Komisjoni kuuluvad Riigikaitsekohtu esimees, selle üldkogu valitud kohtunik, Riigikohtu esimehe esindaja ning kaitse- ja justiitsministri nimetatud esindajad.

Komisjoni selline koosseis (enamus kohtunikel) tagab ohvitserkohtunike valimise sõltumatuse ja lahutamise täitevvõimust, kuid võimaldab täitevvõimu esindajatel olla otseselt kursis nende valimisega ja osaleda selles. See on omakorda tagatiseks nende sõltumatusele kohtumõistmisel. Sõltuvust täitevvõimust ja oma sõjaväelistest ülemustest on näiteks Euroopa Inimõiguste Kohus heitnud ette Türgi sõjakohtute kaasistujatele.

SE seab ka nõude, et ohvitserkohtunikuks tuleb nimetada ohvitseri ja allohvitseri erinevatest väeliikidest ja ohvitserigruppidest (liikidest). Need nõuded on suunatud sellele, et Riigikaitsekohtus oleks ohvitserkohtunikenä esindatud võimalikult kõikehõlmavalt kõik peamised Kaitseväge väeliigid ja ohvitseride grupid.

Ohvitserkohtunikud nimetatakse ametisse neljaks aastaks ja neid võib nimetada ametisse kuni kaheks ametiajaks järjest

KS uus § 113⁴ reguleerib küsimusi, mis tõusetuvad seoses ohvitserkohtunike võimalike auastmete tõstmisega Riigikaitsekohtus töötamise ajal. Põhimõtteliselt saavad mõlemal juhul ohvitserkohtunikud teenistust Riigikaitsekohtus jätkata määratud ametiaja lõpuni oma uuele auastmele vastavaid menetlusnorme järgides.

Selline regulatsioon on põhjendatud, sest kõrgemas grupis olev ohvitser saab eeldatavalt (eelduseks on laialdase ajaloolise ja rahvusvahelise praktika järgimine, mille kohaselt peab

sõjakohtutes sõjaväelaste asjade läbivaataval sõjaväelasel olema vähemalt sama ohvitsergrupi auaste kui kohtualusel) vastavalt menetlusseadustikule osaleda ka madalama grupi ohvitseride asjade läbivaatamisel ehk seetõttu ei teki vajadust asjade ümberjaotamiseks ja tööjaotuse ümberkorraldamiseks.

KS uus § 113⁵ sätestab ohvitserkohtuniku vande ja selle andmise kohustuse Riigikaitsekohtu üldkogu ees.

KS uus § 113⁶ käsitleb ohvitserkohtuniku volituste lõppemisega seotud küsimusi. Kuna Riigikaitsekohtus peab olema pidevalt komplekteeritud oma ülesannete täitmise viivitamatuks alustamiseks, siis on Riigikaitsekohtu esimehele pandud kohustus teatada vähemalt neli kuud enne ohvitserkohtuniku ametiaja lõppemist sellest kandidaatide esitamise õigust omavatele isikutele koos palvega esitada ta uuesti või alustada kohtute seaduses ettenähtud korras tema asemel uue ohvitserkohtuniku nimetamist.

Lisaks eeltoodule on SE-s täpsustatud, et ohvitserkohtuniku volitused pikenevad tema osalusel lahendatava kohtuasja lahendamise lõpuni.

KS uus § 113⁷ sätestab ohvitserkohtunike volituste ennetähtaegse lõpetamisega seotud küsimused. Ohvitserkohtuniku volitused lõpetatakse ennetähtaegselt Riigikaitsekohtu esimehe poolt, kui ilmneb KS § 113² lg 2 toodud asjaolu või mõjuval põhjusel tema enda avalduse alusel. Mõjuvaks põhjuseks saab vastavalt seaduse mõttele siinkohal olla eelkõige isiku võimetus täita ohvitserkohtuniku ülesandeid objektiivselt ja nõutava hoolega. Koos ohvitserkohtuniku ametist vabastamisega esitab Riigikaitsekohtu esimees sellisel juhul kandidaatide esitamiseks õigustatud isikutele paludes nimetada tema asemel uus kandidaat ja korraldab uue ohvitserkohtuniku ametisse nimetamise.

KS uus § 113⁸ sätestab ohvitserkohtuniku üldised kohustused oma ametiülesannete täitmisel. Nendest peamised on kohustus ilmuda määratud tähtajaks Riigikaitsekohtu teenistusse ja osaleda selles vastavalt seadustes ettenähtud korrale. Tähtaegse ilmumise võimatuse korral tuleb ohvitserkohtunikul viivitamatult Riigikaitsekohtu esimeest teavitada. SE koostajad pidasid siinkohal silmas põhiliselt kahesuguseid olukordi. Esiteks olukorrad, kus ohvitserkohtunikul ei ole võimalik tähtaegselt kohtusse tulla objektiivsete takistuste tõttu (haigus, liiklusprobleemid jne) ning olukordi, kus tulenevalt kaitseolukorrast, erakorralisest seisukorrast ja sõjaseisukorrast tuleb ohvitserkohtunikul täita vältimatuid sõjaväelisi kohustusi ohu tõrjumisel. Lisaks kehtivad Riigikaitsekohtu ohvitserkohtunikule KS § 70-72 ja § 74 loetletud kohustused (kohtunikule ettenähtud üldkohustused – eelkõige laitmata teenistuse ja laitmata käitumise kohustus -, vaikimis ja nõupidamissaladuse pidamise kohustus ja enesetäiendamise kohustus). SE sätestab ka ohvitserkohtunikule kohustuse mitte keelduda õigusemõistmisest ehk õiguse keelduda õigusemõistmisest ainult menetlusseaduses sätestatud alustel ja korras.

Uus KS § 113⁹ sätestab vajaliku õigusliku garantii ohvitserkohtunikule – talle saab ametisoleku ajal kriminaalsüüdistuse esitada ainult Riigikaitsekohtu esimehe nõusolekul. Nimetatud garantii on analoogiline rahvakohtunikele antud garantiiga.

Uus KS § 113¹⁰ reguleerib ohvitserkohtunikele tasu maksmist õigusemõistmise funktsiooni täitmise ajal. Põhimõtteliselt säilitatakse ohvitserkohtunikule tema ametikoha järgne tasu (tegevteenistuses olevad ohvitserid ja allohvitserid). Reserv- ja eruohvitseride ja allohvitseride hulgast määratud ohvitserkohtunikele makstakse töötasuna pool esimese astme kohtuniku

ametipalgast. Samuti hüvitatakse talle Riigikaitsekohtu töös osalemisega seotud kulud ehk transport, lähetuskulud jne. Sätestatakse ka ohvitserkohtuniku tööandja kohustus vabastada ta vajadusel tööst Riigikaitsekohtu tegevuses osalemise ajaks.

Uus KS § 113¹¹ sätestab, et ohvitserkohtunikele laienevad või tal säilivad Riigikaitsekohtu töös osalemise ajal kõik Kaitseväe tegevteenistuses olevale vastavas auastmes olevale allohvitserile või ohvitserile ettenähtud sotsiaalsed garantiid. See on vajalik arvestades Riigikaitsekohtu tegevuse spetsiifikat ja sellega kaasnevat kõrgendatud ohtu kohtu töös osalevatele isikutele.

Uus KS § 113¹² annab analoogselt rahvakohtunikele ka ohvitserkohtunike ülalpeetavatele õiguse 20% suuremale toitjakaotuspensionile ohvitserkohtuniku hukkamise korral teenistuskohustuste täitmise ajal Riigikaitsekohtus.

Eelnõu paragrahvis 2 määratakse seaduse rakendustähtajad. Seaduse jõustumine on esialgselt kavandatud 1. jaanuarile 2027.a. Riigikaitsekohtu esimehe ja liikmete nimetamise lõpptähtajaks on eelnõus pakutud 1. juuli 2027.a. Selleks tähtajaks peab olema nimetatud ametisse Riigikaitsekohtu esimees ja kohtunikud ning ohvitserkohtunikud. Vastavalt SEle tuleb Riigikaitsekohtu tegevuse finantseerimine ette näha alates 2027 a. riigieelarvest. Riigikogu teeb Vabariigi Valitsusele ülesandeks töötada välja 31. detsembriks 2027 ja esitada Riigikogule Riigikaitsekohtu tegevuseks vajalikud kohtumenetluse seaduste eelnõud. Kuigi nimetatud tähtajad on pingelised, on need asjakohased, eriti arvestades alates 2014 aastast järjepidevalt pingestunud rahvusvahelist olukorda ja sellest tulenevat vajadust käsitleda riigikaitsealist võimekust suurendavaid ja arendavaid eelnõusid prioriteetsena.

4. Seaduseelnõu rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

SE rakendamisega on peamiselt seotud Justiitsministeerium, Kohtute Haldamise Nõukoda ja Kaitseministeerium seaduses sätestatud struktuuride loomisel ja Riigikaitsekohtu kohtunike ja ohvitserkohtunike valiku läbiviimisel ja ametisse nimetamisel. Pärast Riigikaitsekohtu esimehe ametisse nimetamist langeb kohtu töö käivitamise ja korraldamise pöörasus Riigikaitsekohtu esimehele koostöös selle kohtu üldkoguga. Ettenähtavad rahalised kulutused ei ole vähemalt kohtu töö käivitamise ajajärgul riigieelarve suurust arvestades märkimisväärsed ja on seotud eelkõige kohtunike ja ohvitserkohtunike koolitusega ning esimesel aastal ka kohtu tööks vajaliku minimaalse materiaalse ja personalibaasi loomisega. Viimane peab tagama kohtu katkematu võimekuse töötada ka kriisiolukorras ning seetõttu võib vajalik olla näiteks väikeses mahus eriomadustega arvutite ja printerite jms hankimine riigihanke korras.

Arvestades, et kohtunike ja ohvitserkohtunike töötasu maksmine toimub rahuajal nende põhitöökohas tavakohtust ja täiendavalt tuleb sel ajal ette näha ainult kohtu esimehe ja minimaalse tugistruktuuri töötasudega seonduvad vahendid, ei ole vajalikud kulutused rahuajal isegi kohtute üldist osa eelarves arvestades märkimisväärses lisakulude eelarves. Lisaks on osa kohtu kulusid ette nähtud katta ka Kaitseministeeriumi eelarvest. Kohtu tegevuskulud suurenevad õigusemõistmise funktsiooni täitmise ajal ja eriti riigikaitsealise kriisiolukorra, sõja- või erakorralise olukorra ajal sõltuvalt täidetavate ülesannete mahust. Samas on neid kulusi peaaegu võimatu enne kohtu koosseisude suuruse kindlaksmääramist ja kohtu moodustamist täpselt ette prognoosida ja vajadusel näha vastavad kulutused ette sellisteks olukordadeks kehtestatud korras.

5. Rakendusaktid

SE kiireks rakendamiseks vajalikest rakendusaktidest on vaja välja töötada eelkõige Riigikaitsekohtu igapäevast tegevust korraldavad rakendusaktid, millest osade väljatöötamine on kohtu esimehe ja osad Justiitsministeeriumi kompetentsis.

Eraldi vajab ilmselt reguleerimist Riigikaitsekohtu koostöö Kaitseministeeriumiga ja eriti koolituse ning kohtu logistika korraldamise valdkonnas sõja- ja erakorralise seisukorra ajal. Mõningaid regulatsioone on ilmselt vaja täiendada ka Justiitsministeeriumil, näiteks seoses arvutite ja arvutivõrgu kasutamisega, kohtu asjaajamisega jne. Vastavate rakendusaktide väljatöötamine on mõislik korralda seotuna Riigikaitsekohtu tegevuseks vajaliku menetlusnormistiku väljatöötamisega.

6. Seaduse jõustumine

SE kohaselt jõustub seadus 1. jaanuaril 2027 ja selle tegevuse finantseerimiseks nähakse ette riigieelarvelised vahendid alates 2027. aasta riigieelarvest. Riigikaitsekohtus moodustakse 2027. aasta 1. juuliks samast ning selle töö käivitatakse ajast.

Algatab

Meesli Kusti
Leo Kuning
Alan Lauemaa
Ehli ERMAR
Vladimir Orlov
PEETER TALU
Peeter Sibul
Antti Pooamets